

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №89
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«09-11» қыркүйекке 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «08» қыркүйек күні 21 сағаттан «11» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 08.09.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Сабен Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «09» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 18-23 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 13-18 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 20-25 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 20-25 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Кей уақыттарда жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 8-13 м/с. Ауа температурсы түнде 5-10, күндіз 12-17 градус жылы.
Өгем жотасы	Кей уақыттарда жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 8-13 м/с. Ауа температурсы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 20-25 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 13-18, кей жерлерде 10 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, кей жерлерде 11, күндіз 20-25, кей жерлерде 28 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, кей жерлерде 12, күндіз 18-23, кей жерлерде 13 градус жылы.

2023 жылғы "10-11" қыркүйекке арналған ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 10 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм), 11 қыркүйекте жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-20,0 мм). Ауаның температурасы 10-11 қыркүйекте түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.

Жетісу облысы: 10-11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Ауаның температурасы 10-11 қыркүйекте түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.

Жамбыл: 10 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм), 11 қыркүйекте жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-18,0 мм). Ауаның температурасы 10-11 қыркүйекте түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы.

Түркістан: 10-11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Ауаның температурасы 10 қыркүйекте түнде 7-12, күндіз 20-25 градус жылы, 11 қыркүйекте түнде 10-15, күндіз 13-18 градус жылы.

Маңғыстау: 10 қыркүйекте жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-20,0 мм), 11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Ауаның температурасы 10-11 қыркүйекте түнде 12-17, күндіз 15-20 градус жылы.

Абай облысы: 10-11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Ауаның температурасы 10-11 қыркүйекте түнде 5-10, күндіз 20-25 градус жылы.

Шығыс Қазақстан: 10 қыркүйекте жауын-шашынсыз, 11 қыркүйекте күндіз кей уақыттарда жаңбыр (0,0-7,0 мм). Ауаның температурасы 10-11 қыркүйекте түнде 5-10, күндіз 17-22 градус жылы.

2023 жылғы 08 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды: Облыстың таулы өзендерінің көпшілігінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Таудағы температуралық фон 2 °С мәнінен 15 °С оң мәні аралығында сақталады. Бүгін таңғы сағат 6-да нөлдік изотерма 4086 м биіктікте болды.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. "08" қыркүйек**

№	Өзен	Пункт	Биіктік. м	Ауа температурасы. °С			Жауын-шашын. Мм		Су деңгейі. см		Су өтімі. м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лайлылық
				Макс. 07.09	Мин. 08.09	08 с. 08.09	Күн. 07.09	Түн. 08.09	Орт. 07.09	08 с 08.09	Орт. 07.09	Макс. 07.09	08 ч 08.09		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	11.1	1.8										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			6.0			260	260				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			9.0			563	560				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	15.5	9.6										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			12.0			271	271	2.41	2.41	2.41	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			13.0			107	106				-1	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			14.0			41	41	0.06	0.06	0.06	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			12.0			187	186	1.40	1.51	1.29	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			12.0			243	243				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			2.0			314	314	2.57	2.57	2.57	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			12.0			267	267				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			10.0			88	88				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			15.0			280	279	1.92	1.96	1.88	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			15.0			208	208	0.32	0.32	0.32	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			14.0			283	283	4.10	4.07	4.07	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			15.0			97	96	3.61	3.86	3.36	-2	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			15.0			213	213				0	0
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			14.0			270	272				+2	1
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	12.0	5.9	10.0			897	896				-1	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			6.0			101	100				0	
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			10.0			228	228	9.0	9.5	9.5	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026						112	111	3.28	3.49	3.20	+1	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«09-11» қыркүйекке 2023 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Ауа температурасы аздап көтерілді. Мұздықтардың еруі аздап жоғарылады. 9 қыркүйекте кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 11 қыркүйекте жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-20,0 мм). Орта таулы аймақта қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Күнгей Алатауы	Ауа температурасы аздап көтерілді. Мұздықтардың еруі аздап жоғарылады. 9 қыркүйекте кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 11 қыркүйекте жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-20,0 мм). Орта таулы аймақта қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Теріскей Алатау	Ауа температурасы аздап көтерілді. Мұздықтардың еруі аздап жоғарылады. 9 қыркүйекте кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 11 қыркүйекте жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-20,0 мм). Орта таулы аймақта қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Түнгі ауа температурасы төмендеді, күндізгі ауа температурасы іс жүзінде өзгермеді. Орташа тәуліктік мұздықтардың еруі аздап өзгерді. 9 қыркүйекте кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм) жауады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10-11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Күндізгі ауа температурасы төмендеді, түнгі ауа температурасы іс жүзінде өзгермеді. Орташа тәуліктік мұздықтардың еруі аздап өзгерді. 9 қыркүйекте кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 11 қыркүйекте жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-18,0 мм). Орта таулы аймақта қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	

Түркістан	Талас Алатауы	Күндізгі ауа температурасы төмендеді, түнгі ауа температурасы іс жүзінде өзгермеді. Орташа тәуліктік мұздықтардың еруі аздап өзгерді. 9 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10-11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	9 қыркүйекте күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10 қыркүйекте жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (0,0-20,0 мм). Қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз. 11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	9 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 10-11 қыркүйекте кей уақыттарда жаңбыр (0,0-10,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	9-10 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 11 қыркүйекте күндіз кей уақыттарда жаңбыр (0,0-7,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасы аздап өзгерді. Мұздықтардың еруі өзгермеді. 9-10 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 11 қыркүйекте күндіз кей уақыттарда жаңбыр (0,0-7,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.